

UQUQ QORUYICILARNIŃ AQLARI

UQUQ QORUYICILIQ FAALIYETINI
PEKITÜV VE QORÇALAVDA
UMDE VE STANDARTLAR

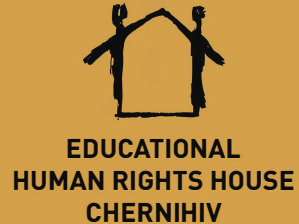
●	MÜSBET İDRAQNIŃ PEKİTİLMESİ	3
●	CEMİYET ÖGÜNDE UQUQ QORUYICILARĞA QOL TUTMAQ	7
●	UQUQ QORUYICILIQNI QANUNDAN TIŞ İLAN ETMEMEK	9
●	DEVLETKE BAĞLI OLMAĞAN CEMAAT TEŞKİLATLARĞA MALİY DESTEK SİŃIRLAMASINI LÂĞU ETMEK	11
●	DEVLETKE BAĞLI OLMAĞAN CEMAAT TEŞKİLATLARINI MUSTAQİLLİĞİNE SAYĞI KÖSTERMEK	13
●	QAYD ETİLME TALABI VE UQUQİY SİŃIRLAMALARDAN QURTULMAQ	15
●	BÜTÜN BASQI ŞEKİLLERİNİ TOQTATMAQ	17
●	ESASSIZ YAQALAMALAR VE TEVQİFLERNİ TOQTATMAQ	19
●	RAZI OLMAĞANLARNI DİŃLEMEK	21
●	SERBEST KHV SEÇENEGİNİ VE OLARĞA İRİŞİMİNİ TEMİNLEMEK BARIŞIQ	23
●	NARAZILIQLARĞA İMKÂN YARATMAQ	25
●	QANUNSIZLIQNEN KÜREŞMEK, MESÜLIYETKE ÇEKMEK	27
●	BİZNESTEN MESÜLIYETNİ TALAP ETMEK	29
●	UQUQ QORUYICI QADINLARNI QORÇALAMAQ	31
●	İNSAN AQLARI ADVOKATLARNI QORÇALAMAQ	33
●	AZLIQLAR QORUYICILARNI QORÇALAMAQ	35
●	UQUQ QORUYICILARNIŃ QORANTA AZALRINI QORÇALAMAQ	37
●	REZOLÜTSİYALARDA HALQARA STANDARTLARI	38
●	20 YIL DEVAMINDA HALQARA STANDARTLARI	40

İNSAN AQLARI EVLER FONDU AQQINDA

İnsan aqları Evler Fondu (İAEF) uquq quruyıcıları ve uquq qoruyıcı teşkilâtları İnsan aqları Evlerine birleştirip, Evlerni ise halqara ağı yapıp, olarnı qorçalay, sağlamaştırı ve yardım ete. Ortaq quruluşlarnen birlikte İAEF topluşuv serbestliğini, birleşme serbestliğini, söz serbestliğini ve uquq qoruyıcı olma aqını ilerley. İAEF episi – em uquq qoruyıcılar, em uquq quruyıcı teşkilâtlar – açıq ve serbest şekilde, öz memleketlerinde em de sınıır tışında, insan aqlarını qorçalamaları ve ilerlemeleri için çalışmaqta.

Bugün bağımsız uquq qoruyıcı teşkilâtlar beraber 16 İnsan aqları Evin damlarnıñ astında, 11 memlekette çalışmaqta. Evler Ğarbiy ve Şarqiy Avropa devletlerinde, Kavkasda ve Balkanlarda bulunmaqta. İAEF Oslo’da bulunmaqta, Jenevada ofis, Brüksel ve Tifiste temsilcilikler bar olmaqta.

www.humanrightshouse.org

“Uquq qoruyıcılar” mecmuası halqara standartlarnıñ añlayışını yaratıp dağıtılmasını, olarnıñ meraqlanğanlar için açıq, irişimli ve uyğun şekilde beyan etivünü, ve olar bar olğan kontekstni añlatılmasını maqsatlay. Buklet İ İnsan aqları Evler Fondu tarafından, milliy seviyede bu standartlarnıñ kerçekleşmesine bağı İnsan aqları Evler aqlarınıñ ortaq leyhası çerçevesinde neşir etildi.

MÜSBET İDRAQNIŃ PEKİTİLMESİ

Dünya boyunca uquq qoruyıcılar öz cemiyetlerinde ayatnı eyileştirmek ve barış ile demokratiyani qvetlenmesine bir fayda ketirmek için çalışmaqta. Uquq qoruyıcı olmaq – müsbet deñişmelerni ve inkişafnı qorçalamaq, zulumğa oğrağanların qorçalamasında ve universal insan aqlarnıñ ilerlemesinde esas rolni oynamaq demektir.

‘Şimdiki zamanda, uquq qoruyıcılar dünya boyunca tecavuz ve zulumlarğa oğrağanda, faaliyetleri için tazirlengenlerde, biz, pek çoq şey için borçlu olğanımız, biñlerce aqay ve qadınlarğa minettar olmaq kerekimiz’ – BM uquq qoruyıcılıq meselesinde mahsus maruzacısı Mişel Forst tasdıqlay.

Buna baqmadan, dünyanıñ çoqusı taraflarda uquq qoruyıcılar daa sıq qorqutmalarnen ve tehditlernen qarşılaşa,olarğa qarşı cinayet davalar açalar ve farqlı sınırlamalar kerçekleştiriler. Em devlet organları, em devletke bağıl omağan şahıslar uquq qoruyıcıların aqqında kerçek añlayışını, olarnı insan qoruyıcı olaraq degil, devlet duşmanları olaraq kösterip, deñiştirmek tırışalar. Uquq qoruyıcıların işleri esas serbestlikler ve sınır tışından para alınmasında sistemetik ve terenleşken sınırlamalar şeklinde mania etilmekteler.

İnsan aqları Evler Fondu (IAEF) emin

ki, böyle idraqnı deñiştirmek kerek. Uquq qoruyıcıların halqara qorçalama ve qoltutma standartların añlayışını keñleştirmek, bu standartları devlet seviyesinde qabul etimesini talap etmek kerek. Bu standartların kerçekleşmesi için qoşma faaliyet köstermek kerek. Böyleliknen, yerli kerçeklernen qabul olğan ve tiklengen normalar arasında uçurımını azaltmaq.

Uquq qoruyıcıların kerçek vaziyetiniñ soñ yıllar devamında fenalaşması, olarnıñ halqara qorçalama standartların pekitmesine bağıl. 2013 senesi qabul etilgen bir sıra müim rezolütsiyalardan soñ, 2017 senesi BM uquq qoruyıcıların rol ve işlerini bütün degerliginen qıymetlendirmesinen bağıl rezolütsiyanı bir ağızdan qabul ettiler.

Ebet, bu eki tendentsiya arasında ortağ bağı bar: ne qadar çoq tehdit ve sınırlama olsa, halqara cemiyet tarafından qarşılıq kösterme kerekligi o qadar qvetli issetilmekte. O ise qarşılıq köstere – uquq qoruyıcıların yardımına yañı standartlar ve printsipler qabul ete.

Böyleliknen, halqara seviyesinde Devletler çoqlaşqan şiddet ile uquq qoruyıcıların yardımına metinlerni qabil eteler, amma, aynı vaqıtta, devlet içinde akimiyet organları uquq qoruyıcıların faaliyetine basqı köstereler. Böyle vaziyet halqara standartların devlet faaliyetine

aqiqiy şekilde tatbiq etilme yahşı bilgenimiz zorluğunu köstermekte. Bu ise em ayrı İnsan aqları Evleriniñ, em İAEF'niñ ananeviy çalışma yönelişlerden biri olmaqta. “Uquq qoruyıcıların cesaret ve fedakarlıqları ögünde başımni egem. Bu adamlar ve olarnıñ teşkilâtları – bizim közlerimiz, qulaqlarımız, vicdanımız” – BM baş katibi Antoniu Guterreş.

2017 sene rezolütsiyanen uquq qoruyıcıları sadece olarnıñ işleri için alğış bildirme zemini degil, em de olarğa kafil olğan qorçaluvğa ve onıñ er devlette aqiqiy amelge keçirmesine daa teren şekilde yanaşmaq imkân kerçekleştirilmekte. Uquq qoruyıcılar ve bütün cemiyet böyle bir imkânı eki qolnen tutmaq kerek. Rezolütsiyanı bir ağızdan qabul etilmesi em halqara seviyesinde, em devletler içinde uquq qoruyıcılar işlerini ilerlemesine yeterli temel bere. Bundan ğayrı, uquq qoruyıcılıqqa duşmanca olğan akimiyatlernen munasebet qurmaq. Başqa sözlernen, uquq qoruyıcılarğa qoltutma faaliyeti endiden devlet seviyesinde daa çoq yardım körmek kerek, çünkü bütün ükümetler halqara sanasında bu rezolütsiyağa qol tuttu.

BUKLETNİ NASIL QULLANMAQ

Standartların aqiqiy şekilde kerçeklenmesi için, uquq qoruyıcı öz aqlarını bilmek ve añlamaq kerek.

Bu bukletniñ maqsadı – halqara standartlar añlayışınıñ şekillendirüvine ve tarqatılmasına isse qoşmaq; olarnıñ açıq, qolay ve ismiy şekilde beyan etilmesi; olar kerçekleştirilgen müitniñ añlatılması. Bu buklet milliy seviyede standartları tarqatılmasında, memurlarnen munasebette, olardan halqara seviyesinde alğan mesüliyetlerni kerçekleştirme talaplarında, uquq qoruyıcılar tarafından yapılğan iş müimligi aqqında devlet içinde munaqaşa kerçekleştirilmesinde yardım etebilgen bir alettir.

Buklet uquq qoruyıcılar ve olarnıñ işi aqqında esas rezolütsiyalrğa esaslanıp, 16 standartqa bölüngen ve bu tarihiy müim halqara vesiqalar şeklinde qurulğan. Rezolütsiyalağa qoşulğan er bir standartniñ qısqa şekilde asıl munderecesi ifadelennmekte.

Standartların açiq ve qolay ifadelennmesi uquq qoruyıcılarğa kendiler için daa yahşı, olarğa berilgen kafalet aqqında bilgilenmek, em de maariçilik faaliyetler ve özlerini devlet çerçevesinde mudafaa etmek için yardımcı alet olaraq qullanabilir.

Bukletniñ munderecesine BM mahsus maruzacı kibi ekspertlerniñ tefsirlerine esaslanğan, İAEF öz tecrübesinden ve Ğarbiy ve Şarqiy Avropa devletlerinde, Kavkasda ve Balkanlarda bulunğan insan aqları

Evlerniñ tecrübesinden alınğan

standartların tabirlenüvi ve qullanılması aqqında müim izalar kirdi. Er bir standartnen tañış olğanda oquyıcı onıñ qullanılmasınıñ esas tendentsiyalarını ögrenebilecek ve onıñ praktik şekilde amelge keçirüv çareler aqqında tavsiyeler bulacaq.

Çoqusında bukletniñ maqsadı – Devlet tarafından qabul etilgen standartlar aqqında, yapılğan mecburiyetlerni ve vaat etingenine köre, olarnıñ kerçekleştirilme kerekligini hatırlatmaq. Uquq qoruyıcı ya da başqa sıradan bir adam bukletni Devletlerge halqara seviyesinde köstergen mevam aqqında hatırlatmaq için qullanılabilir – uquq qoruyıcıların bağli rezolütsiyalarda müellifdeş olaraq çıqtıların, seçimlerde reylerini birine berdilermi, bermedilermi ya da uzaq turdılar.

Böyle bir imkân yaratmaq için, buklet içinde farklı devletlerniñ seçimlerde berilgen reyler cedveli qoşulğan. Onıñ içinde körüne ki, farklı devletler halqara seviyesinde uquq qoruyıcıların bağli eñ müim rezolütsiyalarğa qarşı angi mevamnı tuttılar. Bu ise devletler üstüne alınğan ya da alınmağan mecburiyetlerniñ añlayışına ve daa keñ tarqatılmasına imkân yaratmaqta.

Standartlar em müsbet (amel kerçekleştirmek), em de menfiy (amelden vazgeçmek) mecburiyetlerni tayin etmekte. Böyle üleştirme qırmızı ve yişil renklernen kösterile.

Bu vasta em de devletke bağli olmağan subyektlar için meraqlı olur, çünkü er bir oquyıcığa uquq qoruyıcıların işinen tañış olmaq,

olarnıñ işinde bar olğan ağırlıqlarını, şartlarını ve olarğa baqmadan insan aqlarını qorçalay ve ilerlegenlerini olarnıñ işinde bar olğan ağırlıqlarını, şartlarını ve olarğa baqmadan insan aqlarını qorçalay ve ilerlegenlerini bilmek faydalı olur.

UQUQ QORUYICI KİMDİR?

Uquq qoruyıcılar – bu, barışiq metodların ve iç bir türlü diskriminatsiyasız, er angi insan aqlarını qorçalağan ve ilerlegen birliklerin azaları, inkişaf saasında mütehassıslar. Diger uquq qoruyıcılar başqa saalarda para qazanıp, uquq qoruyıcılıqnen boş vaqıtlarında oğraşalar.

Uquq qoruyıcılar dünya boyunca çalışalar – yerli ve milliy seviyelerde, insan aqlarını kerçekleştirilmesini qayğırğan öz cemiyetlerde ve memleketlerde. Bazıları halqara uquq qoruyıcı aqımlarnen ve BM seviyesinde, Avropa Birliği ya da Avropa Şurası kibi bölge organizatsiyalarınen, ya da devlet paytahtlarında faal tarzda ortağ iş becermekte.

Uquq qoruyıcı olma aqqı, demek, kerek olğanda, bu işni maniasız ve milliy qanunların qorçalaması altında becermektir. Bu ise er türlü insan aqlarını qorçalanması ve bu qorçalav metodların saylav aqqı, olsun barışaq narazılıq numayıslarını teşkilatlandırılması ya da ictimaiy ağılarda teşviqat, uquq qoruyıcı teşkilatların açılması, mahkeme davalar çerçevesinde çalışmalar ya da başqa er türlü zorbalıqsız metod. Bu aqniñ kerçekleşmesi için, bir çoq başqa aqlarını riayet etilmesi kerek. Em de tek söz, birleşme, toplaşuv serbestlikleri kibi asıl aqlar degil, daa

Foto: Uquq qoruyıcılar – İnsan aqları Evlerniñ temlicileri Oslo şeerindeki toplaşuvda.

diger bu neşirniñ munderecesinde olğan ve standartlarda añlatılğan ve incelenen meseleler.

Diger menbalar Buklet İAEF ve İnsan aqları Evlerniñ faaliyeti çerçevesinde uquq qoruyıcılarınıñ işini ve olarnıñ işini qorçalanması, pekitmesi ve yardım kösterilmesine bağı standartlarını ilerlenmesi için yaratıldı.

Aynı zamanda, İAEF standartlar aqqında qoşma vizual malumat ve rezolütsiyalardan alınğan ifadelerge atıflarnen ilave azırladı. Bu malumatlar ve bukletni endirmek için bağılantı, insan aqları Evler ve İAEF aqqında haberler ve diger malumat humanrightshouse.org bulunmaқта.

İnsan aqları Evler kampaniya çerçevesinde buklet ve qoşma malumat öz tillerine tercüme etilecek.

Tercüme İnternet-resursslarda yayınlanacaq. Buklet ve İAEF aqqında tafsilatlı bilgiler almaq için:

hrh@humanrightshouse.org

CEMİYET ÖGÜNDE UQUQ QORUYICILARĞA QOLTUTMAQ

Siyasiy reberler – biznes subyaktlarnen, KHV ve diniy yolbaşçılarnen birlikte – “halq ögünde bildirüv, siyaset ya da qanunlar <...> ve, bundan ğayrı, uquq qoruyıcılarğa qaşı yapılğan diskriminatsiya ve zorbalıq kösterilgen bütün vaziyetlerni açıq şekilde muzakere” vastalarnen “açıq şekilde uquq qoruyucılarnıñ insan aqlarnıñ, demokratiyanıñ ve yuqarı aqlarnıñ rağbetlendirilmesinde müim ve qanuniy rolni qabul etmek” kerekler.

Diskriminatsiya ve zorbalıq kösterilgende “cemiyetniñ bütün qatlamlarnıñ liderleri, bu cümleden siyasiy, askeriy, ictimaiy ve diniy liderleri, ve iş admları arasındaki ve kütleliy haber vastalarınıñ liderleri” “böyle areketlerge qarşı açıq ikrah mevamnı” almaq kerekler.

Alıntı ketirilgen vesiqalar:

- İnsan aqları Şurasınıñ rezolütsiyası A/HRC/RES/22/6, aprel 2013 s., m. 5.
- BM Baş Assambleyasınıñ rezolütsiyası A/RES/70/161, dekabr 2015 s., mm. 4, 21.

TALİL

‘Bildirüvler, siyaset ve qanunlar’ – bu halq ögünde uquq qoruyıcılarğa qoltutma tek vasta cedveli degil. Bu tedbirler bütün cemiyet liderleri içü n qalğan imkâniyet ve qolay olğan vastaların qullanışında başlanğıç noqtası olabile.

Uquq qoruyıcılarınñ qorçalanması içü n birinciden Devletler mesüliyet taşımaqta. Bunen beraber, halq ö ögünde qoltutma mesüliyetini episi cemiyet subyektleri ve , uquq qoruyıcılar diskriminatsiya ve zorbalıq areketler astına oğrağanda, açıq ikrah mevamnı almaq kerek olğan, devlet içindeki quruşlar taşımaqta.

KONTEKST

Uquq qoruyıcılarınñ müim rolni halq ögünde qabul etimesi ciddi şekilde olarnıñ qorçalavına bağlı. BM mahsus maruzacısı qayd etkeni kibi: ‘olar qarşılaşqan tehdit ve telikelrni ögüne aluv ya da, eñ azından, azaltma’ yolunda birinci adım.

Birinci adımdan soñra daa teren mesüliyetler ve Devlet tarafından telükesiz bir müit yaratılmasınen bağlı muayyen siyaset kelmek kerek. Eger uquq qoruyıcılar erangi cemaat quvetleri tarafından ücüm etileler, hususan, sözde ‘ananeviy degerler’ni qorçalap, devlet tarafından añlayışlı signal ifedelenmek kerek. Bu signal ise, olarnıñ mesüliyetlerge taraftarlıq delili ve kelecekte zorbalıqnıñ peyda olmasına büyük bir faktor olacaq.

Uquq qoruyıcılar yamanlanğan ve devlet duşman olaraq kösterilgen memleketlerde, halq ögünde olarğa qoltutması, milletniñ közlerinde olarnı qanunlaştıra. Bundan ğayrı bu uquq qoruyıcıların çalışmağa avestlendire.

DEVLETKE AİT OLMAĞAN CEMAAT TEŞKİLATLARĞA PARA BERİLÜV SİNİRLAMASINI TOQTATMAQ

Devletler uquq qoruyıcılar faaliyetiniñ potentsial menbalarını, 'insan aqlarınen bağı olmağan, esabat berilüvi ve transparentlikni teminlenmesi için adet üzre qullanılğan er türlü başqa faaliyetlerden' ğayrı, sınırlamamaq gerek.

'İç bir qanun mundericesinde paranın peyda oluvına esaslanıp insan aqlarınıñ qorçalama faaliyetini qanun tışı çıxarma ya da cinaiyleştirme aqqında maddeler olmasın'. İctimaiy teşkilatlarğa para berilüvni idare etken qanunlar 'transparent ve diskriminatsiyalı olmamaq' gerekler.

Alıntı ketirilgen vesiqalar:

- İnsan aqları Şurasınıñ rezolütsiyası A/HRC/RES/22/6, aprel 2013 s., m.9.
- BM Baş Assambleyasınıñ rezolütsiyası A/RES/70/161, dekabr 2015 s., m. 10 (d).

TALİL

Devletke ait olmağan cemaat teşkilatlarğa (DAOCT) insan aqlarınıñ qorçalamasında ya da er türlü başqa faaliyet çerçevesinde para qıdırıp çekmesinen, başqa subyektlar ve devlet özü için kibi, oğraşma serbestligi ve uquqiy çerçevesi berilmek gerek. Bu añlamda ükümet tarafından DAOCT qarşı yapılğan, hususan uquq qorçalama faaliyetinen oğraşqan,

qanuniy talaplar qabul etilmemek gerek.

Diskriminatif tedbirlerge aşırı nazaret kerçekleştirilmesi ve DAOCT bağı zorlaştırğan hazine areketlerinen para berilüvniñ sınırlamasını kirsetmek mümkün.

Paraların kelişi DAOCT qarşı basqı köstermek, cinaiyleştirüv ya da itibardan tüşürilüv için sebep olmaması gerek. Devlet tarafından para kelişi serbestliginiñ sınırlanması donor quruluşınıñ bulunma yerine bağı olmamaq gerek – olsun para alğan teşkilât sınıır içi çalışsa, olsun tışında.

Birleşme ve toplaşma serbestligi BM mahsus maruzacısı ve Venetsia komissiyası çıxarğan standartlarğa köre, para belilüv serbestligi aqqı, bu cümlede ecnebiy menbalardan da, birleşme serbestligi aqqından çıqmaqta ve onıñ parçası olmaqta.

KONTEKST

İnsan aqları Evler Fondu tarafından basılğan 'İctimaiy cemiyetlerge para berilüvi' esabatında qayd etilgen ki, daa çoq devletler tarafından ictimaiy cemiyetke, hususan uquq qoruyıcı teşkilâtlarğa ve şahsen uquq qoruyıcılarğa, sınıır tışından para kelişine keder etken, sınırlağan ve stigmatiztsiya etken qanunlar ve qanun qullanuv praktikası kerçekleştirilmekte. 2012

senesinden berli ecnebiy paralarını cinaiyleştirgen qanunlar 60 ziyade devlette çıkarıldı, olarnıñ arasında: Azərbaycan, Belarus, Rusiye, İndistan, Abeşistan. Bu meyil Macaristan kibi devletlerge de tarqatılmaq başladı.

İnsan aqları Evler tarafından, İnsan aqları Evler Fondu ve diger ortaqlar tarafından basılğan 'Avropada demokratiyanıñ hastalıklarına nasıl qarşı turmaq' maruzasınıñ kiriş sözünde Belarustaki insan aqları BM mahsus maruzacısı, ecnebiy para kelişini sınırlanmasını 'yañı Berlin duvarı' dep adlandıra. Toplaşma ve birleşme serbestligi mahsus maruzacısı qayd etti ki, bu tür qanuniy sınırlamalar zaruriy kerelikler degil de, sadece nezaret, sınırlama ve, ahır-soñu, ükümet ögünde boyunlarını egmek istemegen DAOCT para kelişi serbestligini sınırlandırma vastalarıdır. Böyle qanunlarını qabul etip, ükümet bağımsız ictimaiy cemiyetniñ yerine olarğa layıq olğan quvetlennen deñiştirmek niyetlene.

Tecrübe köstergen kibi, sınırlama mehanizmleri – uquq qoruyıcı DAOCT'nen küreşinde semereli usuldır, çünkü, çoqusı vaqıtlarda, ecnebiy para kelişi olar için yekane açıq olğan para kelişi temelidir. Sınırlamalar teşkilatlarını sağlamlıqını, mustaqillikni ve iş qabiliyetini bozalar. Neticede, ükümet razı olmağanların ğayıp olmasına irişe.

DEVLETKE AİT OLMAĞAN CEMAAT TEŞKİLATLARINI BAĞIMSIZLIĞINA SAYĞI KÖSTERMEK

Devletler “uquq qoruyıcılar ve ictimaiy cemiyyətlərinin digər subyektlərinin bağımsız mevacılarını qəbul etilməsini” və, bu cümlədə, “önlərinin təşkilətlər bağımsızlığına sayğı köstermə əsasında” təminləmək kerek.

Olar “uquq qoruyıcılarının birləşmə sərbəstliyi əqqını qorçalamaq, sayğı köstermə və təminləmək” və “əsabat bərilüv təlapları bərilgən ayrı şahıslarğa, taqımlarğa və cemaat məmurlarğa funksional sərbəstlikke keder etməməsini təminləmək” kerek.

Alıntı ketirilgən vəsiqələr:

- BM Baş Assambleyasının rezolütsiyası A/RES/72/247, dekabr 2017 s., m. 5.
- İnsan aqları Şurasının rezolütsiyası A/HRC/RES/22/6, aprel 2013 s., m.5, 8, 9.

TALİL

Devletlər cemaat təşkilətlərinin bağımsızlığını ya da mustaqilligini bozma nəticəsinə kəlgən, önlərinin işinə qarışma ya da basqı tədbirlərini kəçkələstirmə, ya da idarə etilməsindən uzaqlaşmaq kerek. İ İnsan aqları Şurası Devletlərə vastasız çağıruvnu qəbul etti ki, idariy təlaplarının ictimaiy cemaat qüvətlərinin funksional bağımsızlıqın ayrı olmamasını təmin etmək.

Təşkilətlər üstünə qoyulğan təlaplar və digər tədbirlər, önlərinin iş məvzusına, İdarəgə kirgən ya da işkə alınğan şahıslarğa təsir etəbilə. Repressiyalardan qorqup, təşkilətlər öz tsenzuranı qullanmaq başlayabilerlər.

KONTEKST

İctimaiy cəmmat qüvətli, çünki bağımsız – olsun ökümet quruluşlardan, olsun donör təşkilətlərdən. İnsanlarda anğı təşkilət birləşmələrə kirmə, öz təşkilətlərinin reberlərini seçmə sərbəstliyi bər. Alınğan qərarlarda kəçkər bağımsızlıqsız təşkilətlərdə ökümetnin faaliyyətini idarə etmək və ökümetkə bağılı olmağan subyektlərinin faaliyyətindən şübeli olmaq imkənləri olmaycaq.

“Devletlər və digər tərəflər birləşmələrə qarşı em qanuniy

seviyədə, em faaliyyətdə daa sıqıştırmı rejimni qullanmaqta, aynı zamanda, ticaiy şirkətlərgə baqqanda şəartlar sadələşməkdə” – BM topləşmə və birləşmə sərbəstliyi məhsus maruzacısı təsdiqlay.

Ökümet cemaat təşkilətlərinin idariy organlar və iç cədvəl qaidələrinə təsir etəbilgən artqaç uquqiyy tərtipləmə tədbirlərini qəbul etməkdə. Kəçkərdə isə böylə nəzarətnin kerekliyi yoq, cemaat təşkilətlərgə tək təsir etməkdə, və, aynı vaxıttə, başqa saalardan, bu cümlədə, ticariy quruluşlardan, bunı kibi təlaplar etilməy.

Bunı kibi tədbirlər, ökümet siyasetinə layıq olğan təşkilətlərgə əlvərişli şərait yaratmaqta. Ökümetkə bağımsız ictimaiy cemaat yərinə ü ökümetkə taməmən loyal olğan qüvətlərni yaratma gəyretnin nəticəsində, bağımsız ictimaiy cemaatına ayrıılğan saasına kət-kətə böylə qüvətlər saip olmaqta. Böylə ü ökümet nəzarəti əstində olğan qüvətlər halqara məhanizmlərini də bozmaqta, çünki halqara forumlarda iştirak etməsində cemaat təşkilətlərlən rəqəbbətə bulunmaqta.

DAOCT bağımsızlığına qəst etilməsi insan aqlarına sayğı kösterməsinə təhdit etməkdə.

QAYD ETİLME TALABI VE UQUQİY SİÑİRLAMALARDAN QURTULMAQ.

“İctimaiy cemaat teşkilâtlarınıñ para kelişini ve qayd etilmesini tertiplengen qanunlar ve usullar bar oğan yerde”, olar “transparent, diskriminatsiyasız, operativ ve aşırı masrafların qarlılaşmamaq” gerek.

Uquq qoruyıcılarınıñ faaliyetinen bağı olğan bütün uquqiy maddeler “açıq şekilde tayin etilmek, areketniñ toqtatılmasını mümkün saymaq ve retroaktiv quvetke saip olmamaq” gerek. Cemaat teşkilatlarınıñ “funktional bağımsızlığını” bozmamaq gerek.

Uquq qoruyıcılarınıñ bütün areketleri “qanuniy, proporsional, diskriminatsiyasız ve kereklik” ve “apellatsiya çıxarma imkânınıñ berilme ve tekrar qayd etilmesini talap etmeme” şartlar çerçevesinde kerçekleştirilmek gerek.

Alıntı ketirilgen vesiqalar:

- İnsan aqları Şurasınıñ rezolütsiyası A/HRC/RES/22/6, aprel 2013 s., m. 8.
- BM Baş Assambleyasınıñ rezolütsiyası A/RES/70/161, dekabr 2015 s., m. 10 (d).

TALİL

Devlette ictimaiy cemaatını qayd etüvni tertiplengen tedbirlerini kerçekleştirme mecburiyeti yoq. Böyle tedbirler yasaq degil, amma olarnı kerçekleştirmek vazife degil.

İctimaiy cemiyet kerçekten elverişli şartitte öz faaliyetini kerçekleştirgen çoqusı memleketlerde aldın qayd etilme mecburiyeti yoq.

Böyle tertiplengen tedbirler bar olsa ise, BM qayd ete ki, olar da umumiy, açıqlıq, retroaktiv quvetke saip olmama, qanuniylik, proporsionallik, deskriminatsiyasızlıq ve kereklik kibi uquqiy devlet printsilerge boysunmaqtalar. Söz arası, qayd etilme usulu operativ olması ve teşkilatınıñ quruluşını toqtatmamaq gerek.

İctimaiy cemiyet teşkilatlarınıñ uquqiy tedbirler ile legal statusını almasına kerekli olğan irişimniñ teminlenmesi için qararınıñ itiraz etilme usulu bar olmaq gerek. Teşkilatlarınıñ stabil şekilde çalışması ve gelecek areketlerini planlaması için, olarğa qarşı tekrar qayd etilme talabı çıkarılmamaq gerek.

KONTEKST

İctimaiy cemiyet teşkilâtlarınıñ qayd etilme nizamı ictimaiy cemaat faaliyeti saası nazaretinde müim rol oynamaqta. Bunı mümkün olğan birleşme serbestligini sınırlama çerçeverini tayin etilgeninde aqılda tutmaq gerek. Devletler devamlı, zor ve aşırı bürokratik qayd etilme tertipni yaratmaq kerekmey, çünkü bu cemaat teşkilatınıñ effektiv faalini toqtatmaqta.

BM toplasma ve birleşme serbestligi mahsus maruzacısı qayd etkeni kibi, bazı memleketlerde cemaat birleşmeniñ qayd etilme arızası bir ay devamında baquvdan keçkende, aynı vaqıtta, ticariy quruluşınıñ qayd etilmesi ariza berilgen vaqıttan başlap quvetini almaqta.

Qayd etilme teşkilât quruluşınıñ kontrol mehanizmi olaraq qabul etilmemek gerek. Doğrusı, bu tertip kerek olğan yurisdiksiyalarda qanuniy status almaq için hizmet etmek gerek. Zorlağan tekrar qayd etilme ve esabat talapları adeti üzre kereklik usulğa uyğun degil ve sadece cemaat teşkilatlarınıñ işlerini kontrol etmek için qullanılmaqta, bu cümlede, deskriminatsiyasızlıq usuluna uyğun olamay, çünkü ictimaiy cemmaat için adeti üzre talaplar, iş saasına köre, daa çoq. Em de böyle talapların proporsionallığı şübeli, çünkü cemaat teşkilâtlarınıñ bütet imkânları, mesela ticariy quruluşlarğa köre, iç kıyaslama bilmegen.

BÜTÜN BASQI ŞEKİLLERİNİ TOQTATMAQ

Devletler “ halqara teşkilâtların işbirlik etmək devam etken, etken ve etmək niyetlengen şahıslarını , qoranta azaları ve ortaqların beraber, er türkü tehdit ve repressiya tertiblerinden uzaq turmaq ve gerekli qorçalamanı teminlemek” gerek.

BM “insan aqları propogandası, insan aqlarını bozma aqqında ve suistimal aqqında malümat toplay ve haber etkenleri sebebinden, uquq qoruyıcılar repressiya ve zorbalıqnen qarşılaşqanını qattı takbih etmekte”. Bundan ğayrı, BM “uquq qoruyıcılarğa, olarnıñ safdaşlarına ve qoranta azalarına devlet ve devletke bağı olmağan subyektlar tarafından bütün qorqutma ve quvğunluq areketlerni” takbih etmekte, ve “halqara organlarğa maniasız irişim aqqını kerçekleştirilmesine bütün devletlerni çağıra”.

Avropa Şurasınıñ Parlament Assambleyası Devletlerni “uquq qoruyıcılarğa qarşı er türlü qorqutma ve quvğunluqlardan, bu cümlede, bedeniy ücumlardan, esassız yaqalamalardan, makemiy ve memuriy zulumlardan özlerini tutmaq” çağırmaqta.

• Alıntı ketirilgen vesiqalar:
İnsan aqları Şurasınıñ rezolütsiyası A/HRC/RES/22/6, aprel 2013 s., m. 14.

- BM Baş Assambleyasınıñ rezolütsiyası A/RES/70/161, dekabr 2015 s., m. 6.
- İnsan aqları Şurasınıñ rezolütsiyası A/HRC/RES/31/32, mart 2016 s., m. 5.
- BM Baş Assambleyasınıñ rezolütsiyası A/RES/72/247, dekabr 2017 s., m. 8.
- Avropa Şurası Parlament Assambleyasınıñ rezolütsiyası 2095, yanvar 2016 s., m. 6.1.

TALİL

Bu standart uquq qoruyıcılar tek BM, Avropa Şurası ya da diger halqara quruluşlarnen işbirliği qurğan vazietlerde degil, umumiy şekilde uquq qoruyıcılar yapqan iş, insan aqlarını qorçalama, esabat tapşırılma ya da insan alarnı bozuluv aqqında malümat toplamaları için intiqam olaraq er angi mümkün olğan repressiyalarnen bağı.

Standart uquq qoruyıcılarğa qarşı, devlet ya da devletke bağı olmağan subyektlar tarafından, niyetlenip ziyar ketirmesinen bağı olğan er türlü repressiya şekillerine, qorqutmalarğa, basqılarğa, intibardan tüşürme kampanya ve diger areketlerge baqmaqta.

KONTEKST

Uzun zaman devamında uquq qoruyıcılarğa kösterilgen halqara diqqatı, olarnıñ telükesizliginiñ muim parçası edi. Yazıq ki, vaqıt keçkence halqara mehanizmlernen işbirli yapqanları için çoqusı – bazen olarnıñ teşkilâtları ya da qoranta azaları – qorqutmalarnen ve repressiyalarnen qarşılaşmaq başladı.

Bazı devletlerniñ intiqamlığı halqara organlarğa insan aqlarını bozulmasından ya da böyle bozulmalarğa saat olğan şahıslardan malümat almaq için tesir etmekte. Halqara mehanizmlernen işbirlik qurğan ictimaiy cemaat subyektlari eñ yüksek seviye qorçalamasını kullanmaq gerek.

Avropa Şurasınıñ baş kâtibi tarafından onıñ 2016 senesi için esabatında Avropa Şurasınen işbirliğinen qabaatlanğan uquq qoruyıcılar qorçalamasını quvetlendirme mehanizmlerini yaratma teklifi ifade etildi.

Devlet uquq qoruyıcılarğa qarşı er türlü qorqutma ya da intiqam tertiplerden özünü tutmaq gerek. Tam qarşısına, olar telükesiz müit yaratmaq ve halqara mehanizmlernen işbirlik qurma aqqını teminlemek gerek.

ESASSIZ YAQALAMALARNI VE TEVQIFLERNI TOQTATMAQ

“İç kimse esassız tevqif, yaqalama ya da quvalanmağa oğratılmaq olmay” – dep Umumiyy insan aqları beyannamesinde yazılğan.

Devlet iç kimseniñ “usul kefaletlerni riayet etmeden yaqalanmasını, hapiske atılğan şahısını qununiy qorçalaması astından çıkarılmasını bildirgen azatlıqтан marum etilmesini” teminlemek mecbur.

Uquq qoruyıcılar “serbest fikir ifadeleme, barışiq toplaşma ve birleşme serbestligi aqları kibi insan aqlarını ve asıl serbestliklerni kerçekleştirgenleri” için esassız yaqalamalar ve tevqiflerge oğratılmamaq kerek. Devlet “uquq qoruyıcılarınñ esassız yaqalamalar ve tevqiflerni toqtatma ve yol bermemesine bağı muayyen tedbirlerni qabul etmek” kerek.

Alıntı ketirilgen vesiqalar:

- Umumiyy insan aqları beyannamesi, 10 dekabr 1948 s. (A/ RES/3/217), m. 9.
- İnsan aqları Şurasınıñ rezolütsiyası A/HRC/RES/22/6, aprel 2013 s., m. 10 (c).
- BM Baş Assambleyasınıñ rezolütsiyası A/RES/70/161, dekabr 2015 s., m. 8.

TALİL

Esassız yaqalama – milliy qanunlar ve halqara standartlarğa köre, uquq çerçevesi tışında şahsiy serbestlik aqqınıñ bozulıvıdır. Bu printsir er şahısqa dair, bu cümleden öz işleri için daa sıq böyle areketlernen qarşılaşqan uquq qoruyıcılarğa da.

BM esassız yaqalamalar çalışma taqımı Devlet tarafından uquq qoruyıcılar müitine ait olğan insanlarnıñ şahsiy serbestligi esassız marum etilmesi tendentsiyasınıñ fenalaşmasını belli etti. Taqım böyle areketler uquq qoruyıcılarğa qarşı qullanılğan adiselerge “mahsus diqqat” kerekligini ifade etti. Bundan ğayrı, Taqım, ükümet insanlarnı “adiy” qanunname ceza maddelerge köre yaqalanğan, amma kerçek sebep kene de uquq tışında qalğan adiselerni de esassız yaqalamalarğa dair olğanını ifade etmekte.

Uquq qoruyıcılar böyle praktika qarşısına pek zayıf, çünki bazı vaziyetlerde ükümet olarnı ñ numayışlarda ve mitinglerde iştirak etmemesi için esassız yaqalay ve tevqif etmekte.

KONTEKST

Bazı memleketlerde esassız yaqalamalar – mahkemedən evvel ya da apiske atıluv – uquq qoruyıcılar, jurnalistler ve faalerge qarşı sistematik repressiyalar mehanizmleri olaraq qullanılmaqta. Bu adaletli mehkeme talili usul kafaletlerine ve umumiyy qabul etilgen insan aqlarına – fikirni ifade etme, birleşme, toplaşma serbestliklerine – qarşı turmaqta. Bu İnsan aqları Evler Fondu “Azerbaycan için deñişüv devri” maruzasında ifade etilgen.

Devletler, yaqalama ve tevqif saasında halqara standartlarına qarşı olmağan tam ve acıq uquq esasını yaratmaq için, yañı ya da bar olğan qanunlarını deñiştirip qabul etmek kerek. Şahsiy serbestlik aqqını kerçek qorçalaması için bu tedbirlerniñ kerçekleşme monitoringi kerçekleştirilmek kerek.

RAZI OLMAĞANLARNI DİŃLEMEK

Devlet “başqalarnen aynı olmağan fikirlerniñ barışiq şekilde ifade etebilmesini” temin etmek kerek. Bu añlamda, olar söz serbestliginiñ cinaiyleşmesine bağı tedbirlerden özlerini tutmaq, ve “ketirilgen ziyança köre mevzunlıq ve tanzimatnı teminlemek” için diffamatsiya sebebinden cezalandırılmanı sınırlamaq kerek.

Alıntı ketirilgen vesiqalar:

- İnsan aqları Şurasınıñ rezolütsiyası A/HRC/RES/22/6, aprel 2013 s., mm. 11, 11 (f).

TALİL

Onlayn ya da ananeviy KHV faaliyetiniñ, İnternet tsenzurası kibi, nazaret ve yoqlavına bağı ükümetniñ esassız ve yaramay maqsatlı areketler söz serbestligi aqqınıñ bozulmasıdır. İnsanlar malümat tehnologiyalarınñ serbest irişimine ve olarnı istegenleri kibi qullanmasına saip olmaq kerekler. Tış basqısı ya da devlet ükümetiniñ aşırı nazareti olmamaq kerek.

BM fikir ve onı ifadeleme serbestligi mahsus maruzacısı ifade etkenine köre, Devlet tarafından malümat tehnologiyalar serbest irişimge ve olarnı istegeni kibi qullanmasına qarışması, asıl aqlarnıñ, bu cümleden fikir ve onı ifadeleme serbestligi, yaşayış aqqı, ve ictimaiy, iqtisadiy, medeniy aqlar sırasınıñ kerçekleşmesine keder etmekte.

KONTEKST

Bazı memleketlerde ükümet, insan aqlarınen bağı olğan suallenini kötergen ve devlet ükümetine qarşı tenqidiy tutqan bağımsız KHV’larnı muasara etmekte. Olar ictimaiy ağılarda bağımsız KHV, blogger ve uquq qoruyıcılarınñ şahsiy saifelerini qapatmaq tırıştılar.

Uquq qoruyıcılar için KHV, em ananeviy, em onlayn, cemmatnı öz işleri ve ictimaiy munaqaşada iştirakları aqqında müim bir haber etme mehanizmidir. Olarnıñ KHV’larğa irişimni ve böylece öz baqışlarını tarqatma imkanını sınırlağan areketler, faaliyetlerniñ effektini ve büyük kütlelerden çalışma imkânlarını azaltmaqta.

Devletler qullanıcılarınñ tercihlerine köre KHV’larğa irişimni ve qullanılmasını teminlemek, ve özleri kolaylaştırılmasında ve rağbetledirüvinde, bu cümleden qarışmaqtan özünü tutmasına bağı qanuniy tedbirlerni qabul etilmesinde, faal olmaq kerekler.

SERBEST KHV SEÇENEGİNİ VE OLARĞA İRİŞİMİNİ TEMİNLEMEK

Devletler uquq qoruyıcılarğa ‘insan seçenegine köre malümat tehnologiyalarğa ve kütleliy haber vasıtalarğa, radio, televizion ve İ İnternetnen beraber, irişim ve olarnı qullanmasını’ teminlemek kerek.

Böyle irişim ve qullanış ‘milliy seviyede... fikir serbestligi ve olarnıñ serbest ifadelene esas aqlarınıñ kerçekleşme mavamınıñ ayrıлмаğan parçası olaraq’ rağbetlendirilmek ve teminlenmek kerek. Devletler insanlarğa KHVge irişimni ve onıñ qullanmasına mania yaratmaqтан uzaq turmaq kerek.

Alıntı ketirilgen vesiqalar:

- İnsan aqları Şurasınıñ rezolütsiyası A/HRC/RES/22/6, aprel 2013 s., m. 7.

TALİL

Onlayn ya da ananeviy KHV faaliyetiniñ, İnternet tsenzurası kibi, nazaret ve yoqlavına bağılı ükümetniñ esassız ve yaramay maqsatlı areketler söz serbestligi aqqınıñ bozulmasıdır. İnsanlar malümat tehnologiyalarınñ serbest irişimine ve olarnı istegenleri kibi qullanmasına saip olmaq kerekler. Tış basqısı ya da devlet ükümetiniñ aşırı nazareti olmamaq kerek.

BM fikir ve onı ifadeleme serbestligi mahsus maruzacısı ifade etkenine köre, Devlet tarafından malümat tehnologiyalar serbest irişimge ve olarnı istegeni kibi qullanmasına qarışması, asıl aqlarınıñ, bu cümleden fikir ve onı ifadeleme serbestligi, yaşayış aqqı, ve ictimaiy, iqtisadiy, medeniy aqlar sırasınıñ kerçekleşmesine keder etmekte.

KONTEKST

Bazı memleketlerde ükümet, insan aqlarınen bağılı olğan suallenini kötergen ve devlet ükümetine qarşı tenqidiy tutqan bağımsız KHV’larnı muasara etmekte. Olar ictimaiy ağılarda bağımsız KHV, bloger ve uquq qoruyıcılarınñ şahsiy saifelerini qapatmaq tırıştılar.

Uquq qoruyıcılar için KHV, em ananeviy, em onlayn, cemmatnı öz işleri ve ictimaiy munaqaşada iştirakları aqqında müim bir haber etme mehanizmidir. Olarnıñ KHV’larğa irişimni ve böylece öz baqışlarını tarqatma imkanını sınırlağan areketler, faaliyetleriniñ effektini ve büyük kütlelerden çalışma imkânlarını azaltmaqta.

Devletler qullanıcılarınñ tercihlerine köre KHV’larğa irişimni ve qullanılmasını teminlemek, ve özleri qolaylaştırılmasında ve rağbetlendirüvinde, bu cümleden qarışmaqтан özünü tutmasına bağılı qanuniy tedbirlerni qabul etilmesinde, faal olmaq kerekler.

BARIŞIY NARAZILIQLARĞA İMKÂN YARATMAQ

Devletler “uquq qoruyıcılarğa barışıq narazılıqlar kerçekleştirilmesinde öz müim rolünü oynama imkânını” teminlemek kerek. Bu maqsadınen olar “narazılıqlarğa ictimaiy yerlerge irişimni berme ve, kerek olğanda, iç bir diskriminatsiyasız er türlü tehdit ve taqibatlardan qorçalavnı teminleme yolunen” barışıq narazılıqlarını kerçekleşmesine imkân yaratmaq kerek.

Bu vaziyette, iç kimse “aşırı ya da esassız quvet qullanılmasına, esassız yaqalama ve tevqiflerge, işkencelerge ya da başqa qattı, insaniyetsiz ya da menlikni aşalağan cinayetlerge, zorbalıq ğayıp oluvlarğa, cinayet ve memuriy davalar boyunca makeme işlerini bozmasına ya da böyle areketlerniñ kerçekleştirilmesi tehditlerine” oğratılmamasını kafaletlemek kerek. Devletler barışıq narazılıq tedbirler kontekstinde “insan aqlarını bozma ya da zulum için makeme ya da başqa milliy mehanizm vastalarinen mesüliyetke çekilmesini” teminlemek, qurban olğanlar için ise “uquqiy qorçalavğa ve yapılğan zararlarını tazmin etilmesine irişim” bermek kerek.

İctimaiy telükesizlikni ve ictimaiy nizamını kafalet etmek közetken qanunname “er türlü insan aqlarınıñ, bu cümleden başqa aqlarını qorçalav ve rağbetlendirilmesinde soñ derece

müim olğan fikir ifadeleme, birleşme ve barışıq toplaşmalar serbestliklerniñ kerçekleşmesine mania ve sınırlamalar yaratılması” için qullanılmamaq kerek.

Alıntı ketirilgen vesiqalar:

- İnsan aqları Şurasınıñ rezolütsiyası A/HRC/RES/22/6, aprel 2013 s., m. 4, 6.
- İnsan aqları Şurasınıñ barışıq narazılıqlar kontekstinde insan aqlarını rağbetlendirilme ve qorçalama aqqında rezolütsiyası, aprel 2014 s., A/HRC/RES/25/38, mm. 4, 19.

TALİL

Devletler, qanun qoruyıcı organ temsilcileri barışıq narazılıq tedbirler devamında aşırı ya da kereksiz quvet qullanılmasına keçmemesini teminlemek için, bütün çarelerni körmek kerek. Devletler esassız bir sebepten narazılıq yaramay niyetli sınırlamalardan, bu cümleden antiterroristik qanunnamesi suistimalinden ya da devlet telükesizligini teminlegen tedbirlerden özünü tutmaq kerek. Tam qarşısına, olarğa camaat yerlerge irişimni ve qanun qoruyıcı organlar tarafından esassız zorbalıq qullanılmasız, maniasız aktsiya kerçekleşmesini kafalet etilmesini bermek kerek. Qanunname narazılıq aqqınen bağıli effektiv, acıq ve esaslı maddeler bar olmaq kerek.

Narazılıq aqqı, fikir ve onı ifadeleme serbestligi, birleşme ve barışıq toplaşuv serbertlikler kibi aq ve serbestliklerniñ qorçalaması ve qabul etilmesine esaslına.

KONTEKST

Barışıq ve konstruktiv narazılıqnen tenqitniñ ifadelenmesinde uquq qoruyıcılar işiniñ emiyetini küçültmek mümkün degil. Lakin, coğ devlet ükümetleri tarafından sistemetik ve aselet, uquq qoruyıcılarınıñ ve ictimaiy cemaat kuruluşlarınıñ faaliyetini boğma areket tarzı, hususan cemaat faaliyeti eñ kerekli olğan – seçimler devamında – vaqıtlarda, körülmekte.

“Devletler seçimler vaqtında barışıq toplaşuvlarda iştirak etme ve olarını kerçekleştirilmesi için cinaiy taqip tayinledi. Bunıñ maqsadı – böyle kibi areketlerde iştirak etmek istegen ve niyetlengen şahıslarınıñ cezalanma ya da qorqutılmasıdır”, – BM toplaşuv ve birleşme serbestligi mahsus maruzacısı ifade etmekte.

QANUNSIZLIQ NEN KÜREŞMEK, MESÜLİYETKE ÇEKMEK

Devletler “ devletke bağlı ya da bağlı olmağan subyektlər tarafından er angi şahısqa, taqımlarğa ya da camaat organlarğa qarşı episi ücüm ve tehdit adiselerini tahqiq etip ve olarnı mesüliyetke çekip, qanunsızlıqnen küreşmek” gerek.

Qanunsızlıqnen küreşinde Devletler “uquq qoruyıcılarını çalısması ve olarğa qarşı kerçekleştirilgen repressiya ve qorqutmalardan effektiv qorçalavı, ve böyle adiseler effektiv şekilde tahqiq etilmesi için elverişli şartlar teminlemek” gerek.

“Uquq qoruyıcılarını qorçalav mesüliyeti birinciden ve esasen Devletke aittir, em de bazı vaziyetlerde Devletni devletke bağlı olmağan subyektlərniñ areketleri için mesüliyetli saymaq mümkün”. Qanunsızlıqnen küreş effektiv olaraq tek “uquq qoruyıcılarğa, olarnıñ qanuniy temsilcilere, safdaşlarına ve qoranta azalarına qarşı suistimal ve bozuluvda qabaatlılarnı adaletli tahqiq etilme neticesinde deral makeme mesüliyetine çağırılması” vaziyetlerniñ teminlenmesinen olacaq.

Alıntı ketirilgen vesiqalar:

- BM Baş Assambleyasınıñ rezolütsiyası A/RES/72/247, dekabr 2017 s., m. 7.
- İnsan aqları Şurasınıñ rezolütsiyası A/HRC/RES/31/32, mart 2016 s., m. 6.

- Avropa Şurası Parlament Assambleyasınıñ rezolütsiyası 2095, yanvar 2016 s., mm. 3, 6.2.

TALİL

Uquq qoruyıcı telükesizligi için qanunsızlıqnen küreş – esas sualdır. Vaqianıñ tabiatına baqmadan uquq qoruyıcılarğa qarşı er angi ücüm ya da tehdit kerekli şekilde ve aynı ğayrette, olsun devlet, olsun devletke bağlı olmağan subyektlər tarafından, kerçekleştirilgen vaziyetlerde tehqiq olmaq gerek. Qabaatlı olğanlarnı adaletlikke çağırmaq gerek.

Devletler, devletke bağlı olmağan subyektlər tarafından uquq qoruyıcılarğa qarşı yapılğan areketler adiselerni effektiv şekilde tehqiq etmegen vaqıtlarda, olarnıñ passivligi böyle vaziyetlerge qarşı dayanğan olaraq qabul etebilmekte. Devletlerniñ areketsizligi olarnı cinayet etkenlerinen beraber aynı mesüliyetlerge ketirmekte.

Devletler uquq qoruyıcılarğa qorçalama ve kafalet bermek,ve, bu cümleden uquq qoruyıcılarğa yardım bildirip ve halq ögünde böyle areketlerni takbih etip, makeme işlemleri devamında ücümleden qurban olğanlarnı kerekli şekilde qorçalamaq gerek.

Devletler adliye sistemasını, onıñ kerekli şekilde çalısmasını kafaletlemek için, halqara standartlarına köre qurmaq gerek.

Qanunsızlıqnen kerçek küreşinde er bir vastanı qullanmaq gerek.

KONTEKST

Hususiy sual – jurnalistlerge qarşı cinayetler için cezalandırılmasızlıq. Jurnalist işinen bağlı telükesizlik ve jurnalistlerge qarşı yapılğan cinayetler için cezalandırılmasızlıq bütün cemiyetni repressiya qorqusı ve öz başına tsenzurasinen zeerlemekte. Bu demokratiyanıñ zayıflaşmasını ketirmekte, ve halqı qarar almaq için kerekli olğan obyektiv malüattan marum etmekte. Bazı memleketlerde jurnalist öldürmesine köre, uquq qoruyıcılıq faaliyeti için apiske tüşmek daa qolay. Böyle öldürmelerni toqtatmaq için Devlet kerekli tedbirlerini qabul etmegen yerlerde, cezalandırılmasızlıq bağımsız matbuatnıñ ağzını qapatmaqta

BİZNESTEN MESÜLİYETNİ TALAP ETMEK

Devletle “uquq qorçalayıcılar qarşı telüke ve ücumlarda iştirak etüvi” için episi şirketlerni mesülietke çekme maqsadinen “kelişken strategiya ve qanunlarını qabul etmek” kerek. Devletke bağı olmağan subyektlər, em de halqara şirketler ve başqa işhaneler “insan aqlarını ve episi adamlarını, uquq qoruyıcıların beraber, esas serbestliklerini rağbetlendirmek, ürmet etmek ve qorçalama” kerekler.

Ticariy işhaneler “meraqılanğan gruppaların ve başqa kelişken tarafların, “insan aqları saasında kirişimcilik faaliyetiniñ esas prinsipleri” vesiqasığa köre, mündereceli mesleat vastasın adamlarınıñ faaliyetine bağı, aqlarınana er angi zararlı tesir ketirgen şeylerge yol bermemek, meydanğa çıqarmaq, qıymet kesmek ve olarını yoq etmek” kerek. Bundan ğayrı, olar “<zararlı aqibetlerniñ yoq etilüv> işbirliğini qurmaq ... yañı tecribenən paylaşmaq ve deñişmek ... insan aqlarına faaliyetleri ketirgen yaramay aqibetlerniñ yoq etme çareleri aqında malümat taqdim etmek” kerek.

Ticariy işhaneler tarafından uquq qoruyıcıların insan aqlarını bozuluvundan qorçalama maqsadinen, Devletler “semerele profilaktikağa, esabatlanmaqqa, zararlarını tazmin ve tüzetilmesine” yardım etmek kerek.

Alıntı ketirilgen vesiqalar:

- BM Baş Assambleyasınıñ rezolütsiyası A/RES/72/247, dekabr 2017 s., m. 12.
- İnsan aqları Şurasınıñ rezolütsiyası A/HRC/RES/31/32, mart 2016 s., mm. 18, 19.

TALİL

Halqara organlar devletke bağı olmağan subyektlerni uquq qoruyıcıların faaliyetine akis etilgen öz faaliyetiniñ tesirini qararlamasına çağırmaqta. Devletke bağı olmağan subyektlər uquq qoruyıcılarğa qarşı ücümde, repressiyalarda ve qorqutma tedbirlerde, bunen beraber ticariy işhaneler ve menfaatlarına qarşı olarınıñ söz, birleşme, toplaşma ve narazılıq serbestligi aqlarınıñ kerçekleştirilme vaziyetlerde, iştirak etmeme ve böyle iştirakqa yol bermemek kerek.

Bu türde vaziyetlerniñ aldını almaq için, devletke bağı olmağan subyektlər, ticariy işhanelernden birlikte, başlanğıç stadiyasından uquq qoruyıcıların tesirleşüv qurmaq ve oların mesleatlaşmaq kerek. BM uquq qoruyıcılar vaziyeti mahsus maruzacısı ifade etkenine köre, tutumlu subyekt faaliyeti ketirebilgen uquq qoruyıcıların insan aqlarını bozuluvnen bağı kerekli tedbirlerniñ belli etilmesini, qıymetlendirmesini ve qabul etlmesini maqsatlaşğan açıq dialog şeklinde kerçekleşmek kerek.

Bu saada Devletler kerekli qanunaməni qabul etmek ve er seviyede öz iştirakinən insan aqları

çerçevesinde biznes işhaneler vazifelerge riayet etmesini teminlemek kerek.

KONTEKST

Etraftaki müitni qorçalağan uquq qoruyıcılar Devletke ya da bizneske oñaytlı olmağan kerçeklernən sıq-sıq paylaşmaqta, ve bunıñ için özlerine em devlet, em devletke bağı olmağan subyektlər tarafından zorbalıq ya da başqa areketler şeklinde aqibetler ketirebile. Bazı vaqıtları muhalifleri “inkişafqa keder etme” ya da “vatanperverlik eksikliginde” qabaatlamaqta. BM uquq qoruyıcılar mahsus maruzacısı er tarafını “acele şekilde ve halq ögünde ekolog uquq qoruyıcılarğa qarşı zorbalıq areketlerge ve olarınıñ öldürelmesine sıfır dayanıcılıqqa esaslanğan yanaşuvını qabul etmek, ve olarını işlerine yardım etebilecek ve olarğa qorçalav berecek strategiya ve mehanizmlerini acele şekilde yaratılmasına” çağırdı.

Ticariy şirketlerni uquq qoruyıcıların qorçalavına celp etmek kerek. Olar özlerine insan aqlarını qorçalamasında faal rolni almaq ve halq ögünde destek kösterip olarğa yardımcı olmaq kerek. Olarınıñ ağı keñişligine ve dünyanın farqlı köşelerde siyasetke sözüni keçirme imkânlarına baqıp, biznes şirketler başqalarını aqlarını qorçalağan şahıslarını qorumasında yardım etebilme imkânına emiyet bermek kerek.

QADIN UQUQ QORUYICILARNI QORÇALAMAQ

“Uquq qoruyıcılarını, uquq qoruyıcı qadınlardan beraber, faaliyyətinə sayğı və yardım köstermə – ümumiyyətlə insan aqları kerçekleşmesinədə soñ derece mümdir”.

Develetler “olarınıñ qorumasınıñ teminlenmesi için bütün kerekli olğan tedbirlerini qabul etmek” ve “insan aqlarını qorçalavı için telükesiz ve elverişli şarait yaratma küç-quetlerine cinsiyet problematikasını” bütünleştermek kerək. Develetler, uquq qoruyıcı qadınlardan için “kerekli, effektiv ve praktik tedbirlerini” qabul etilmesinden beraber, faal pozitsiyanı tutmaq kerək.

Alıntı ketirilgen vesiqalar:

- İnsan aqları Şurasınıñ rezolütsiyası A/HRC/RES/22/6, aprel 2013 s., m. 12.
- BM Baş Assambleyasınıñ rezolütsiyası A/RES/68/181 (qadınlardan), dekabr 2013 s., mm. 3, 5.
- BM Baş Assambleyasınıñ rezolütsiyası A/RES/70/161, dekabr 2015 s., m. 14.
- BM qadınlardan ve qızlarğa qarşı diskriminatsiyanı yoq etme aqqında rezolütsiyası, iyün 2017 s., A/HRC/35/L.29

TALİL

Halqara organları Deletlerini uquq qoruyıcı qadınlardan qarşı cinayət adiselernen bağı qanunsızlıqnen küreşme ve olarını qorçalaycaq effektiv strtegiya ve programalarını yaratılmasında uquq qoruyıcı qadınlardanın iştirakını teminlemesine çağırmaqta. Aynı zamanda, rezolütsiyalarda uquq qoruyıcı qadınlardan oğratılğan, çinsiyetke köre zorbalıq, namuslarına keçüv ve başqa seksual zorbalıq şekiller, zulumlar, sözlü aqaret, İnternette ve kerçek ayatta itibarğa suiqaşt şekillerinde olğan, zorbalıqlardan ifade etilmekte.

Develet tarafından qanunnamege cinsiyet tekbiriy qısmını kirsetmek yeterli degil. Olan, uquq qoruyıcı qadınlardanın qorçalamasından bağı tedbirler kerçekleşmesiniñ diqqatlı monitoring için bütün kerekli ve imkânlı çarelerini kullanıp, daa uzaq ketmek kerək.

KONTEKST

Uquq qoruyıcı qadınlardan stereotip ve cinsiyet aq teñsizligine qarşı çıqalar, reproduktiv ve seksual aqlarınıñ ilerlemesinden oğraşalar, qadın aq ve imkânlarınıñ keñleşmesine, olarınıñ cemiyet ayatında iştirak etmesine yardım eteler. BM uquq qoruyıcılar mahsus maruzacısı ifade etkeni kibi, uquq qoruyıcı qadınlardan “işdeş aqaylarğa köre, belli zorbalıq şekillerden ve diger cinayetlerden, hurafatlardan, ittimaiy tecrit etilmesinden ve red etilmesinden zararğa oğrama daa yüksek telükesinden ” qarşılaşmaqta.

Uquq qoruyıcı qadınlardanın azimkârlıq ve faallik sayesinde, BM seviyesinde bu gruppanıñ temsilcileriniñ aqsızlığına ve olarınıñ aqlarını qorçalamasına diqqat çekme saasında büyük ilerlev irişildi. Qadın aqları saası vaziyetlerine bağı ket-kete daa çoq rezolütsiyalar qabul etilmekte. Bu ise, olarınıñ qorçalavından bağı standartlar temelini yaratmaqta.

“Uquq qoruyıcı qadınlardan iki seviyede küreşmekteler: uquq qoruyıcılar ve qadınlardan kibi. Olanğa qarşı eki qat diskriminatsiya ve zorbalıq kösterilmekte”, – uquq qoruyıcı ve ermeni Qadınlardan resurs merkeziniñ müdürü Lara Agaronyan ifade etmekte.

İNSAN AQLARI ADVOKATLARNI QORÇALAMAQ

Advokatlar “insan aqlarına yardımında müim rolü oynamaqta” ve “öz faaliyetlerini serbest, bağımsız ve repressiyalarğa bağı iç bir qorqusız şekilde kerçekleştirme” imkânlarına saip olmaq kerek.

Avokatlara bağımsızlıqni kafalet etmek için, devletler, olarğa kerekli şekilde öz zenaat vazifelerini kerçekleştirmesini teminlegen, “efektiv qanuniy, qanun qullanuvlı ve diger kerekli olğan tedbirlerini” qabul etmek kerek.

Devletler, “bağımsız ve özidare advokat zenaat birleşmelerini yaratılmasını teminlenmesi ve uquqni yuqarılığını tutmasında ve insan aqlarını qorçalav ve rağbetlendirmesinde soñ derece müim rolü oynayanlarını qabul etilmesi için”, iç qanunnamesini qabul etmek kerek.

Alıntı ketirilgen vesiqalar:

- İnsan aqları Şurasınıñ makeme akimiyeti, yeminli oturişçi ve asessorlarını bağımsızlıq ve adaletlik ve advokat serbestligi aqqında rezolütsiyası, iyün 2017 s., A/HRC/RES/35/12, mm. 1, 7, 15.

TALİL

“İnsan aqları advokatı” añlamına, insan aqlarını bozuv qurbanlarına uquqiy hızmet etken, advokatura iştirakçılığına baqmadan, advokat/ uquqçı kelmekte.

Adaletli makeme işlev aqqını kafalet etüvi maqsadına, devlet ükümetleri advokatlarını öz istegine köre müşterilerini saylav aqqına ve özü begengen çalışma mevzularını seçmesine qarışmasından özlerni tutmaq kerek. Devletler, insan aqları advokatlara, başqa advokatlara kibi, olarnıñ imayesinde olğanların mahrem aytışuvğa irişim ve imkânlarını aynı seviyede teminlenmek kerek.

Advokat zenaat birleşmeler bağımsızlığının kerçekleşmesi kefelet etilmek kerek. Advokaturadan çıkaruv, ükümet tarafından ceza olaraq degil, zenaatniñ ihtisasiy ve ahlâqiy standartlarını teminlenmesinen bağı sırf memuriy tedbir olaraq olmaq kerek. Devletler advokat zenaat birliklerini işine qarışmamaq kerek.

KONTEKST

İnsan aqları Evler ve İnsan aqları Evler Fondu tarafından azırlanğan “İnsan aqları advokatları telükede olmaqta” maruzasında, insan aqlarını qorçalağan advokatlara qarşı tehdit ve telüke yükselişi menfiy tendentsiyası qayd etilmekte. Bu tendentsiya havflı neticeler doğurabile – insan aqları advokatları raat ve effektiv şekilde çalışamay, olarnıñ imayesinde olğanlar uquqiy qorçalav aqqınıñ kerçekleştirme imkanını ğayıp etmekte.

Cemaatniñ bütün saa liderleri halq ögünde, insan aqlarına, demokratiyağa ve uquqni yuqarılığına yardımında insan aqları advokatlarnıñ muin ve qanuniy rolüni qabul etmek kerek ve insan aqları advokatlarını stigmatizatsiyağa oğratmamaq. Devletler, öz eki qat rolleri sayesinde, ihtisashı uquqçı ve uquq qoruyıcı, daa yüksek telüke seviyesinen qarşılaşqan advokat ve akemler qorçalaması için, qoşma tedbirlerini kerçekleştirmek kerek.

Advokatlarını qorçalamasını ve bağımsızlığın teminlemek – insan aqlarınıñ kerçekleşmesi için ayatıy bir mesele.

AZLIQLAR QORUYICILARNI QORÇALAMAQ

Azlıq temsilcileri için aktual olğan meseleleryn çalışqan uquq qoruyıcılar muin ve uquqiy rolni oynamaqta. “Azlıqlarğa bağıly ya da azlıqlaryn aynı fikirde olğan şahısların aqlarını qorçalağan ayrı şahıslar ve birleşmeler” “stigmatizatsiya ve diskriminatsiyağa” oğratılmamaq gerek.

Devletler, “qanunname, siyaset ve praktika olarınin insan aqlarınıñ kerçekleşmesine ya da olarınin aqlarını qorçalağan ictimaiy cemaat faaliyetine mania olmamasını teminlemek” gerek.

Alıntı ketirilgen vesiqalar:

- BM Baş Assambleya rezolütsiyası A/RES/70/161, dekabr 2015 s., m. 15.
- İnsan aqları Şurasınıñ ictimaiy cemaat faaliyeti için meydan aqqında rezolütsiyası, iyül 2016 s., A/HRC/RES/32/31, m. 5.

TALİL

Bazı faaller, başqalarğa köre, daa ciddi ve özgün telükeleryn qarşılaşmaqta. Bu tür uquq qoruyıcılarğa, stereotip añlayışına ve buyurolğan rolleryn razı olmağan, cemaatta oluşqan âkimiyet munasebetleryn barışmaq istemegen cemiyet ve medeniyy normalarğa qarşı çıqqanlar aittir.

Mayyen aytqanda, bu cinsiy azlıqlarğa ait olğan şahıslarınin qoruyıcılarına ya da azlıq ve tamır halq gruppalar meseleleryn çalışqan uquq qorucularğa bağıly. Çoqusı vaqıtlarda, bu uquq qoruyıcılar gruppası stigmatizatsiyanen qarşılaşa, sadece kim olğanları ve nenen oğraşqanları için cemiyet azaları tarafından tehdit ve ücümleleryn oğratılmaqta, BM uquq qoruyıcılarınıñ vaziyeti mahsus maruzacısı dep qayd etmekte.

Azlıq qoruyıcılar zorbalıq ve diskriminatsiyadan konkret ve quvetli qorçalavğa muhtaclar. Devletler halq ögünde destek köstermek ve olarğa qarşı yapılğan zorbalıq areketleryn ikrah etüv qattı pozitsiyanı almaq gerek. BM uquq qoruyıcılarınıñ vaziyeti mahsus maruzacısı aytqanına köre, bu tür cinayetlerni yapqan cinayetçilerinin qanunsızlığı “zorbalıqınıñ gizli qanunlaşmasını” bildirmekte. Aynı zamanda, “bu tür uquq qoruyıcı gruppalarınıñ effektiv qorçalavı tek olarınin vaziyetine kompleks ve sektor ara şekilde yaqlaşmasının imkanlı”.

KONTEKST

Sert yaşama müitine baqmadan, azlıq qoruyıcılar azlıqlarğa ait olğan şahıslarınin vaziyetine diqqatını, bu çümleden halqara cemiyeti tarafından, celp etebilmekte.

LGBTİ (lesbiyan, gey, biseksual, transgender, interseksual) gruppasına ait olğan şahıslarınin aqlarını ilerlegen bütün dünyadaki uquq qoruyıcılar birleşme ve ortaq advokatsiya işi için er yerde mobilizatsiya olup, cemaat fikrini deñiştirmesinde muvafaqiyet qazandılar. Buna baqmadan, uquq qoruyıcılar, evelki kibi, olarğa qarşı, hususan İnternet ve içtimaiy aqlarda, şantaj, cerrarlıq, iftira şekillerinde homofob kampanyalarını kerçikleştirme ıntıluvlarinen qarşılaşmaqta. Uquq qoruyıcılar Mahsus maruzacısı qayd etkenine köre, olar “bu uquq qoruyıcılarını ananeviyy ahlâq qaideleryn qarşı telüke olaraq ve Ğarpınıñ ahlâqsız ve çürügen qıymetlerni dayatqan şahıslar olaraq” ifade etken bazı diñi cemiyetler tarafından basqılarğa qarşı turmaq mecbur olmaqta.

Artqan olarınin işlerini siyasetleştirme ve cinayetleştirme sayesinde, tehditleryn – olsun özlerine qarşı, olsun qoranta azalarına qarşı – uquq qoruyıcılar da, ev qıdırğan şahıslarınin aqlarınen oğraşqan faaller qarşılaşmaqta.

Devletler, azlıqlar temsilcileri adına faaliyet köstergen şahıslarınin qorçalavına bağıly maqsatlı ve yahşı etip tüşünilgen tedbirlerni qabul etmek gerek. Böylece, bu uquq qoruyıcılar gruppası için daa telükesiz faaliyet müiti teminlenecek.

UQUQ QORUYICILARINI QORANTA AZALARINI QORÇALAMAQ

Uquq qoruyıcılarını qorçalavından ğayı, Devletler “olarını qoranta azaları ve ortaqlarına qarşı er türlü qorqutma ya da repressiyalardan özünü tutmaq ve gerekli qorçalavni teminlemek” gerek.

Devlet temsilcileri halq öğünde böyle areketlerni ayıplamaq ve qoranta azaları “universal insan aqlarını qullanma imkânlarını ğayıp etmemesini” teminlemek gerek.

Zorbalıqta ve uquqiy temsilcileri, ortaqlar, ve qoranta azaları qarşı cinayetlerde qabaatlı em devlet, em devletke bağlı olmağan subyekter, “adaletli tahqiq neticesinde beklemezden adliyege teslim etilmek” gerek.

Alıntı ketirilgen vesiqalar:

- İnsan aqları Şurasınıñ rezolütsiyası A/HRC/RES/22/6, aprel 2013 s., m. 14.
- BM Baş Assambleyasınıñ rezolütsiyası A/RES/70/161, dekabr 2015 s., mm. 5, 9 (b).
- İnsan aqları Şurasınıñ rezolütsiyası A/HRC/RES/31/32, mart 2016 s., m. 16.

TALİL

Uquq qoruyıcılar için tayinlengen standart ve kafaletler, esassız olmayıp olarını qoranta azalarına da bağlı, çünkü olar – aqraba ya da uquq qoruyıcınıñ dostları olup – aynı telükelernen qarşılaşmaqta.

Devletler boynunda uquq qoruyıcınıñ bütün qoranta azalarınıñ insan aqlarına sayğı kösterme, propaganda etme ve teminleme mecburiyeti bar olmaqta. Bu kontekstte, başqalar arasında, uquq qoruyıcılarınıñ ömür arqadaşları ve ortaqları, er angi yaştaki balaları, ana-babaları kirgen keñ qoranta añlamı qullanılmaqta.

Sıq-sıq uquq qoruyıcınıñ qoranta azalarına qarşı zorbalıq ve qolqutmalar, uquq qoruyıcı özü ve onıñ işi kerçek maqsadı olğan, intiqam areketi olaraq kerçekleşmekte. Qoranta azalarına basqı – bu uquq qoruyıcılar yapqan işten ya da tenqit etmekten uzaqlaşdırma maqsadinen, uquq qoruyıcılarğa qarşı basqı şekilidir.

KONTEKST

Repressiya rejimli Devletlerde uquq qoruyıcılarını aqrabalarına daa çoq basqı yapılmaqta. Bazı memleketlerde uquq qoruyıcılarını qorantalarını idariy ve diger mesüliyetke çekeler, ve bunıñ neticesinde olarınıñ aktivlerini ve bank esaplarnı buzlatalar, cıqış yasaqlamasını ya da yüksek cezalandırma sanktsiyalarını yapalar, iş ya da yaşama yerlerine tehditler kelebileler. Bazı vaqıtlarda basqı apiste cezası şekilni almaqta.

Akimiyet organlarınıñ, uquq qoruyıcılarınıñ şahsiy ayatına devamlı qarışması, olarınıñ qoranta azalarına da devamlı zorluq olmaqta. Bundan ğayı, yaqlaşqan telükeden uquq qoruyıcılar, qorantalarinen beraber, qaçuvnen qorçalanmaq mecbur olğanlarda, olarınıñ qorantada azalarınıñ müim aqları da bozulmaqta – bu cümleden, balalar muntazam tarzda mektepke barma imkânını ğayıp etmekte.

Uquq qoruyıcılar yaşağan telükeni ve olarınıñ qoranta azalarına mümkün olğan basqını añlayıp, halqara organları soñki yıllarda olarğa berilgen kafaletlerni keñleştırdiler.

Devletler uquq qoruyıcılarını qoranta azalarınıñ qorçalavı için gerekli uquqiy temelni yaratmaq ve onıñ kerçekleşmesiniñ diqqatlı monitoringini yapmaq gerek.

REZOLÜTSİYALARDA HALQARA STANDARTLARI

REYLERNİN TAQSİMİ

İAŞ beyannamesi 22/6

Aprəl 2013

Müəllifdəş: 102
Bir ağızdan qəbul etildi

BMBA beyannamesi 70/161

Dekabr 2015

Müəllifdəş: 73
Oğruna: 127
Qarşı: 14
Rey berməgen: 11 Bitaraf qalğan: 41

İAŞ beyannamesi 31/32

Mart 2016

Müəllifdəş: 61 Oğruna: 33
Qarşı: 6
Bitaraf qalğan: 8

DEVLETLER BOYUNCA

Bu cədvəldə hər bir dövlət reylerini nəsil bergeni bildirilməkdə, soldan sağğa: aprel 2013, dekabr 2015, mart 2016, iyun 2017, dekabr 2018.

İAEV ya da İnsan aqlar Evləri faal şəkildə çalışqan dövlətlər ifadələnməkdə.

- Müəllifdəş
- Oğruna ya da bir ağızdan
- Qarşı
- Rey berməgen
- Bitaraf qalğan
- Saylavlar vaqtında İAŞ azası degil edi.

Avstraliya	■ ■ ■ ■ ■	Vyetnam	■ ■ ■ ■ ■	Yemen	■ ■ ■ ■ ■
Avstriya	■ ■ ■ ■ ■	Gabon	■ ■ ■ ■ ■	Kabo Verde	■ ■ ■ ■ ■
Azərbaycan	■ ■ ■ ■ ■	Haiti	■ ■ ■ ■ ■	Qazaxıstan	■ ■ ■ ■ ■
Arnavutlıq	■ ■ ■ ■ ■	Gayana	■ ■ ■ ■ ■	Kamboca	■ ■ ■ ■ ■
Cazair	■ ■ ■ ■ ■	Gambiya	■ ■ ■ ■ ■	Kamerun	■ ■ ■ ■ ■
Angola	■ ■ ■ ■ ■	Gana	■ ■ ■ ■ ■	Kanada	■ ■ ■ ■ ■
Andorra	■ ■ ■ ■ ■	Gvatemala	■ ■ ■ ■ ■	Qatar	■ ■ ■ ■ ■
Antigua ve Barbuda	■ ■ ■ ■ ■	Gvineya	■ ■ ■ ■ ■	Keniya	■ ■ ■ ■ ■
Argentina	■ ■ ■ ■ ■	Gvineya Bisau	■ ■ ■ ■ ■	Qıbrız	■ ■ ■ ■ ■
Ermenistan	■ ■ ■ ■ ■	Almanya	■ ■ ■ ■ ■	Kiribati	■ ■ ■ ■ ■
Afğanistan	■ ■ ■ ■ ■	Gonduras	■ ■ ■ ■ ■	Çin	■ ■ ■ ■ ■
Bahama Adaları	■ ■ ■ ■ ■	Filistin Devleti	■ ■ ■ ■ ■	Kolumbiya	■ ■ ■ ■ ■
Bangladeş	■ ■ ■ ■ ■	Grenada	■ ■ ■ ■ ■	Komor adaları	■ ■ ■ ■ ■
Barbados	■ ■ ■ ■ ■	Yunanistan	■ ■ ■ ■ ■	Kongo	■ ■ ■ ■ ■
Bahreyn	■ ■ ■ ■ ■	Gürcistan	■ ■ ■ ■ ■	Kosta Rika	■ ■ ■ ■ ■
Belarus	■ ■ ■ ■ ■	Danimarka	■ ■ ■ ■ ■	Filtiş Yalısı	■ ■ ■ ■ ■
Beliz	■ ■ ■ ■ ■	Kongo DC	■ ■ ■ ■ ■	Kuba	■ ■ ■ ■ ■
Belçika	■ ■ ■ ■ ■	Cibuti	■ ■ ■ ■ ■	Küveyt	■ ■ ■ ■ ■
Benin	■ ■ ■ ■ ■	Dominika	■ ■ ■ ■ ■	Qıgızistan	■ ■ ■ ■ ■
Bulğaristan	■ ■ ■ ■ ■	Dominikana C	■ ■ ■ ■ ■	Laos	■ ■ ■ ■ ■
Boliviya	■ ■ ■ ■ ■	Mısır	■ ■ ■ ■ ■	Latviya	■ ■ ■ ■ ■
Bosna ve Hersek	■ ■ ■ ■ ■	Zambiya	■ ■ ■ ■ ■	Lesoto	■ ■ ■ ■ ■
Botsvana	■ ■ ■ ■ ■	Zimbabve	■ ■ ■ ■ ■	Liberiya	■ ■ ■ ■ ■
Brazil	■ ■ ■ ■ ■	İsrail	■ ■ ■ ■ ■	Lübnan	■ ■ ■ ■ ■
Bruney	■ ■ ■ ■ ■	İndistan	■ ■ ■ ■ ■	Libiya	■ ■ ■ ■ ■
Burkina Faso	■ ■ ■ ■ ■	İndoneziya	■ ■ ■ ■ ■	Litvaniya	■ ■ ■ ■ ■
Burundi	■ ■ ■ ■ ■	Ürdün	■ ■ ■ ■ ■	Lihtenşteyn	■ ■ ■ ■ ■
Butan	■ ■ ■ ■ ■	Iraq	■ ■ ■ ■ ■	Lüksemburg	■ ■ ■ ■ ■
Vanuatu	■ ■ ■ ■ ■	İran	■ ■ ■ ■ ■	Mavrikiy	■ ■ ■ ■ ■
Büyük Britaniya	■ ■ ■ ■ ■	İrlandiya	■ ■ ■ ■ ■	Mavritaniya	■ ■ ■ ■ ■
Macaristan	■ ■ ■ ■ ■	İslandiya	■ ■ ■ ■ ■	Madagaskar	■ ■ ■ ■ ■
Venesuela	■ ■ ■ ■ ■	İspaniya	■ ■ ■ ■ ■	Makedoniya	■ ■ ■ ■ ■
Şərqi Timor	■ ■ ■ ■ ■	İtaliya	■ ■ ■ ■ ■	Malavi	■ ■ ■ ■ ■

İAŞ beyannamesi 35/12

İyun 2017

Müellifdeş: 42

Bir ağızdan qəbul etildi

BMBA beyannamesi 35/12

Dekabr 2017

Müellifdeş: 76

Bir ağızdan qəbul etildi

Malayziya	■ ■ ■ ■ ■	Ruanda	■ ■ ■ ■ ■	Türkmenistan	■ ■ ■ ■ ■
Mali	■ ■ ■ ■ ■	Romaniya	■ ■ ■ ■ ■	Türkiyə	■ ■ ■ ■ ■
Maldiv Adaları	■ ■ ■ ■ ■	Salvador	■ ■ ■ ■ ■	Uqanda	■ ■ ■ ■ ■
Malta	■ ■ ■ ■ ■	Samoa	■ ■ ■ ■ ■	Özbəkistan	■ ■ ■ ■ ■
Mağrip	■ ■ ■ ■ ■	San Marino	■ ■ ■ ■ ■	Ukraina	■ ■ ■ ■ ■
Marşall Adaları	■ ■ ■ ■ ■	San Tome və Prinsipi	■ ■ ■ ■ ■	Urugvay	■ ■ ■ ■ ■
Meksika	■ ■ ■ ■ ■	Saud Arabistanı	■ ■ ■ ■ ■	Fici	■ ■ ■ ■ ■
Mikroneziya	■ ■ ■ ■ ■	Svazilend	■ ■ ■ ■ ■	Filippinler	■ ■ ■ ■ ■
Mozambik	■ ■ ■ ■ ■	Şimaliy Koreya	■ ■ ■ ■ ■	Finlandiya	■ ■ ■ ■ ■
Moldoviya	■ ■ ■ ■ ■	Seyşel Adaları	■ ■ ■ ■ ■	Frenkistan	■ ■ ■ ■ ■
Monako	■ ■ ■ ■ ■	Senegal	■ ■ ■ ■ ■	Hırvatistan	■ ■ ■ ■ ■
Moğolistan	■ ■ ■ ■ ■	Sent Vinsent və Grenadinler	■ ■ ■ ■ ■	Merkeziy Afrika Cumhuriyeti	■ ■ ■ ■ ■
Myanma	■ ■ ■ ■ ■	Sent Kits və Nevis	■ ■ ■ ■ ■	Çad	■ ■ ■ ■ ■
Namibiya	■ ■ ■ ■ ■	Sent Lüsüya	■ ■ ■ ■ ■	Montenegro	■ ■ ■ ■ ■
Nauru	■ ■ ■ ■ ■	Sırbistan	■ ■ ■ ■ ■	Çehiya	■ ■ ■ ■ ■
Nepal	■ ■ ■ ■ ■	Singapur	■ ■ ■ ■ ■	Çile	■ ■ ■ ■ ■
Niger	■ ■ ■ ■ ■	Suriye	■ ■ ■ ■ ■	İsveçre	■ ■ ■ ■ ■
Nigeriya	■ ■ ■ ■ ■	Slovakiya	■ ■ ■ ■ ■	İsveçiya	■ ■ ■ ■ ■
Felemenk	■ ■ ■ ■ ■	Sloveniya	■ ■ ■ ■ ■	Şri Lanka	■ ■ ■ ■ ■
Nikaragua	■ ■ ■ ■ ■	Amerika Qoşma Ştatları	■ ■ ■ ■ ■	Ekvador	■ ■ ■ ■ ■
Yañı Zelandiya	■ ■ ■ ■ ■	Solomon Adaları	■ ■ ■ ■ ■	Ekvadorial Gvineya	■ ■ ■ ■ ■
Norveç	■ ■ ■ ■ ■	Somaliya	■ ■ ■ ■ ■	Eritreya	■ ■ ■ ■ ■
Birleşken Arap Emirlikleri	■ ■ ■ ■ ■	Sudan	■ ■ ■ ■ ■	Estoniya	■ ■ ■ ■ ■
Umman	■ ■ ■ ■ ■	Surinam	■ ■ ■ ■ ■	Abeşistan	■ ■ ■ ■ ■
Pakistan	■ ■ ■ ■ ■	Syerra Leone	■ ■ ■ ■ ■	Cənubiy Afrika Cumhuriyeti	■ ■ ■ ■ ■
Palau	■ ■ ■ ■ ■	Tacikistan	■ ■ ■ ■ ■	Cənubiy Koreya	■ ■ ■ ■ ■
Panama	■ ■ ■ ■ ■	Tayland	■ ■ ■ ■ ■	Cənubiy Sudan	■ ■ ■ ■ ■
Papua – Yañı Gvineya	■ ■ ■ ■ ■	Tanzaniya	■ ■ ■ ■ ■	Camayka	■ ■ ■ ■ ■
Paragvay	■ ■ ■ ■ ■	Togo	■ ■ ■ ■ ■	Yaponiya	■ ■ ■ ■ ■
Peru	■ ■ ■ ■ ■	Tonga	■ ■ ■ ■ ■		
Poloniya	■ ■ ■ ■ ■	Trinidad və Tobago	■ ■ ■ ■ ■		
Portugaliya	■ ■ ■ ■ ■	Tuvalu	■ ■ ■ ■ ■		
Rusiye Federatsiyası	■ ■ ■ ■ ■	Tunis	■ ■ ■ ■ ■		

20 YIL DEVAMINDA HALQARA STANDARTLARI

- Uquq qoruyıcı olma aqqı

1998

BM uquq qoruyıcılar aqqında beyannameni qabul etmekte

2008

Avropa Şurası uquq qoruyıcılar aqqında beyannameni qabul etmekte

2011

BM insan aqları Komissiya şeklini deñişmesinden ve 2011 senesinde BM insan aqları Şurası tarafından İnsan aqları Şurasını yaratılmasından soñ, uquq qoruyıcılar aqqında birinci mevzulu beyanname bir ağızdan qabul etildi.

BM uquq qoruyıcılarını vaziyeti mahsus maruzacısı Margaret Sekaggya Ermenistan aqqında birinci esabatını taqdim etti.

2013

İnsan aqları Evler Fondu BM insan aqları Şurası qabul etken ve yüksek seviye standartlarını teminlegen beyannamesine qol tutmaqta.

Anna Dobrovolskaya (Yaşlar uquq qoruyıcı areketi, Voronejdeki İnsan aqları Evi) insan aqları Şurasını oturışında uquq qoruyıcılarını qorçaluvı aqqında sözge çıqmaqta.

- Uquq qoruyıcılıqını qanundan tış ilan etmemek
- Devletke ait olmağan cemaat teşkilâtlardğa para beriluv sınırlamasını yoq etmek
- Qayd etilme talabı ve uquqiy sınırlamalar qurtulmaq
- Razi olmağanlarını diflemek
- Serbest KHV seçenegini ve olarğa irişimni teminlemek
- Bütün basqı şekillerini toqtatmaq
- Uquq qoruyıcı qadınlarını qorçalamaq
- Devletke ait olmağan cemaat teşkilâtlarını bağımsızlığına sayğı köstermek

- Barışıq narazılıqlarğa imkân yaratmaq

2014

İnsan aqları Evler Fondu uquq qoruyıcılarğa bağlı bayannameler aqqında haberder etüvni arttırma maqsadınan halqara standartları resimlegen kampanyanı başlamaqta.

İnsan aqları Evler Fondu farqlı İnsan aqları Evlerden uquq qoruyıcı qadınlarğa bağlı foto sergisini yaratmaqta. Fotoda: Lela Tsiskarışvilini (Tiflisteki İnsan aqları Evi) portreti, Daro Salakauri müellifi.

- Esassız yaqalamaları ve tevqiflerni toqtatmaq

- Azlıqlar qoruyıcıları qorçalamaq

- Uquq qoruyıcılarını qoranta azalarını qorçalamaq

2015

Halqara cemiyeti uquq qoruyıcılarını, hususan qadınlarını, qorçalavına çağıruvni tasdiqlamaqta. Yañı beyannamege qarşı Çin, Rusiye ve diger Devletler rey bermekte.

Lara Agoryan (ermeni Qadınlar resurs merkezi, Erivandaki İnsan aqları Evi) İnsan aqları Evler Fondu ile BM Baş Assmbleyasında yañı beyannamenin qabul etilmesi için sözge çıqmaqta (fotoda Floriano Irminger ile).

- Qanunsızlıqnen küreşmek, mesüliyetke çekmek

- Biznesten mesüliyetni talap etmek

2016

BM Baş Assambleyası insan aqları mevzusına bağlı tarihta birinci yüksek seviye tedbirni kerçekleştirmekte.

Milan Antoniyeviç (UCOM, Belgraddaki İnsan aqları Evi) BM Baş Assambleyasında uquq qoruyıcılar aqqında nutuq söylemekte (fotoda Vesna Pusiç ile).

- İnsan aqları advokatlarını qorçalamaq

2017

Beyannamenin 20. yıldönümü çerçevesinde uquq qoruyıcılarını müim rolü qayd etilmekte ve uquq qoruyıcılarını yañı, müsbet idraqın tarqatılması için, temel azırlanmaqta.

İnsan aqları Evler Fondu, Beyannamenin 20. yıldönümü arfesinde, uquq qoruyıcılarını rolünü müsbet tasvirlenmesine bağlı yañı beyannamenin qabul etilmesine çağırmaqta.

İnsan aqları Evler Fondu Avrupa Şurasının nazirler Komiteti için uquq qoruyıcılarını vaziyeti aqqında birinci açıq brifing kerçekleştirmekte.

Danuta Pşivara (Helsinki insan aqları Evi) BM insan aqları Şurasının sessiyası açılışında uquq qoruyıcılarını işi aqqında añlatmaqta.

Tatyana Peçonçik (İnsan aqları malumat merkezi, Qırım insan aqları Evi) İnsan aqları Evler Fondu ile BM Baş Assambleyasında yañı beyannamenin qabul etilmesi için çıqış yapmaqta.

BM uquq qoruyıcılarını vaziyeti mahsus maruzacısı Mişel Forst Macaristan aqqında birinci esabatni taqdim etmekte.

Donorlarımızğa minnetdarlığımız

Biz can-yürekten bizim donorlarımızğa ve bizge yardım etken er keske teşekkür bildiremiz. Norveç ve İsveçre Tışqı işler nazirliklerine ayrı minnetdarlıq bildirmektimiz, çünki olarnıñ cümert bağışları bu risaleni neşir etmesine imkan berdiler.

Norwegian Ministry
of Foreign Affairs

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Federal Department for Foreign Affairs FDFA

“Uquq qoruyıcılarınıñ aqları” neşri uquq qoruyıcılarınıñ qorçalama ve qoltutma halqara standartlarınıñ añlayışına ve tarqatılmasına bağılı.

Bu, uquq qoruyıcılar için qısqa, açıq ve adersli şekilde standartlarını ifade etken ve olar kerçekleşken kontekstni añlatqan, iş aletidir.

Uquq qoruyıcığa buklet milliy seviyede standartlarını tarqatılmasında, memurların munasebette, olardan halqara seviyesinde alğan mesüliyetlerini kerçekleştirme talaplarında, uquq qoruyıcılar tarafından yapılgan iş müimligi aqqında devlet içinde munaqaşa kerçekleştirilmesinde yardım etebile.

Uquq qoruyıcılarğa ve olarınıñ işine bağılı olğan müim beyannamelerge esaslanıp, buklet 16 standartqa bölünge ve bu müim tarihiy vesiqalar şeklinde neşirlengen. Rezolütsiyalarda bidirilgen er standartınıñ asıl fikri qısqa şekilde ifadelenmekte.

İnsan aqları Evler Fondu
Teş. № 976 055 365

Oslo (merkeziy bürosi)
Kindegata 5,
0153 Oslo, Norway
hrh@humanrightshouse.org

Jeneva
Rue de Varembe 1, PO Box 35
1211 Geneva 20, Switzerland
geneva@humanrightshouse.org

humanrightshouse.org